

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА**

МАТЕРІАЛИ

VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 – 16 жовтня 2020 р.

**ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА
ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ**

Одеса

УДК: 338.43:316.502(477)

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 15-16 жовтня 2020 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій, 2020. – 280 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Редакційна колегія:

Агеева І.М. - к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. - д.е.н., доц., Купріна Н.М. - к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. - д.е.н., проф., Павлов О.І. - д.е.н., проф., Рогатіна Л.П. - д.е.н., доц., Савенко І.І. - д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., доц., Каламан О.Б. – к.е.н., доц., Мельник Ю.М. – д.е.н., доц.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ СКОРОЧЕННЯ ВІДТОКУ КАПІТАЛУ

Лайко О.І., д.е.н., с.н.с.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Вступ. Інвестиції є засобом забезпечення розвитку економіки та уособленням перспектив зростання ключових показників ділової активності. Однак для досягнення позитивної динаміки інвестиційного процесу необхідним є вирішення ряду ключових проблем, які є характерними для вітчизняної інвестиційної системи, зокрема – прогресуючий непродуктивний відтік капіталу.

Дослідженню стану та перспектив розвитку інвестиційної системи присвятили свої роботи такі сучасні вчені як Бернанке Б.Ш. [1], Буркинський Б.В. [2], Геєць В.М. [3], Пасхавер О.Й. [4] та інші і висвітлили різні актуальні аспекти і питання розвитку глобальної та національних інвестиційних систем. Однак разом з новими викликами та змінами, трансформаційними процесами, що відбуваються на світових ринках, виникають нові особливості функціонування систем інвестування, які потребують новітніх нестандартних методологічних підходів до дослідження та методичних підходів до оцінки та регулювання потоків інвестиційного капіталу. Невирішеними залишаються деякі ключові аспекти наукового забезпечення регулювання розвитку інвестиційної системи країни в аспекті скорочення непродуктивного відтоку капіталу під впливом таких факторів як зміни кон'юнктури на світових товарних, фондових та валютних ринках, запровадження обмежень соціальної та ділової активності через пандемічні явища.

Матеріали і методи. Для стабільного розвитку економічних систем різних країн необхідним є обґрунтований баланс між надходженням нових капіталовкладень та відтворенням раніше інвестованих ресурсів. Про спроможність сучасної інвестиційної системи функціонувати та досягати стану відтворення можна стверджувати, опираючись на матеріали, отримані в результаті обробки даних, отриманих від Національного банку України, Державної служби статистики України, міжнародних організацій: ОЕСР, Global Financial Integrity. Ключовими методами дослідження є статистичні, економіко-математичні та методи теоретичного і системного узагальнення.

Результати. В результаті проведених досліджень [5] визначені і доведені такі дослідницькі гіпотези, які характеризують особливості розвитку національної інвестиційної системи, а саме:

- в загальному циклі інвестиційного процесу все більш вирішальну роль відіграє стадія відтворення вкладеного капіталу;
- суттєвий вплив на прийняття інвестиційних рішень мають глобальні та національні кризові явища, які діють шляхом скорочення можливостей для відтворення капіталу (тобто окрім прямої дії на рішення інвестора щодо здійснення капіталовкладень, кризові явища обмежують відтворювальні процеси і тим самим

унеможливлують або скорочують здатність раніше інвестованого капіталу відтворюватись);

- явище відтоку капіталу (продуктивного або непродуктивного) є притаманним всім інвестиційним системам різних країн світу, але найбільш активним це явище стає при сполученні двох факторів: загальне економічне зростання в економічній системі з можливістю швидкого і високорентабельного примноження капіталу разом з недостатністю «потужностей» для розширеного розвитку інституціонального довгострокового інвестування.

Науковцями Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України запропоновано методичний підхід до оцінки непродуктивного відтоку фінансового капіталу з національної економіки, за яким ведеться моніторингове спостереження з 2009 року з глибиною охоплення: з 1999 року по теперішній час. Результати такого моніторингу (рис. 1) свідчать про залежність обсягів непродуктивного відтоку фінансового капіталу від впливу суттєвих глобальних та національних чинників.

Як свідчать результати проведеного аналізу, динаміка відтоку фінансового капіталу має чітку прив'язку до трансформаційних зрушень в суспільстві та в глобальній і національній економіці, поводячись і як фактор впливу на інвестиційний процес, і як індикатор економіко-політичних подій. Одними з найбільш суттєвих складових показника непродуктивного відтоку фінансового капіталу є операції експорту сировинної продукції і експорту високотехнологічної, при тому, що об'єктивні передумови для збереження і формування нових виробництв з високим ступенем переробки і значною доданою вартістю кінцевої продукції в Україні наявні. Проведені дослідження

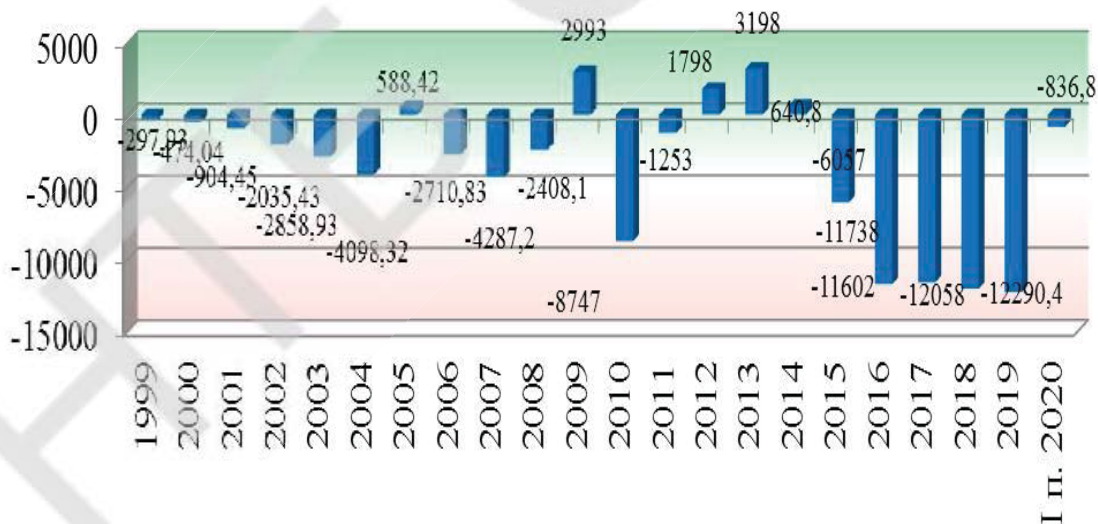

Рис. 1. Динаміка непродуктивного нетто-відтоку фінансового капіталу з України, млн. дол. США*

*- розраховано основі офіційних даних Державної служби статистики України, Національного банку України [6]

цін на експорт та імпорт продовольчих товарів в Україні дозволив визначити закономірність перевищення цін на імпорт в Україну в порівнянні з експортом від 1,6 до 14 разів, що є наслідком деіндустріалізації, тенденцій експорту сировинних продуктів та імпорту товарів з високим ступенем обробки та доданої вартості. В таких умовах стан відсутності неординарних факторів впливу призводить до поступово прогресуючого відтоку капіталу за кордон. В той же час, введення суттєвих обмежень для провадження торгівельного економічного обміну з іншими країнами внаслідок пандемії COVID-19, призвело до скорочення відтоку капіталу. Так, традиційно від'ємне сальдо платіжного балансу України, яке по рахунку операцій з товарами мало за останнє десятиріччя стабільно від'ємне значення від 6 до 22 млрд. дол. США [6], змінилось в I півріччі 2020 року на позитивне, що й визначило скорочення непродуктивного відтоку капіталу.

Висновки. Проведені дослідження свідчать про інституціональну слабкість національної інвестиційної системи, яка усугубляється значною імпортозалежністю економіки країни. Надмірний вплив на стан вітчизняного інвестування мають кон'юнктурні коливання зовнішніх ринків та будь які суттєві фактори економічного, соціального та іншого впливу. Нагальним і перспективним для подальших досліджень завданням є розробка наукових засад інституціонального зміцнення національної економіки на основі запровадження заходів підтримки господарської спеціалізації країни на зовнішніх ринках товарів і послуг.

Література

1. Bernanke B.S. Will business investment bounce back? Speech by Mr Ben S Bernanke, Member of the Board of Governors of the US Federal Reserve System, before the Forecasters Club. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.bis.org/review/r030430e.pdf>
2. Буркинський Б.В., Лайко О.І. Механізми активізації відтворювальних процесів в умовах трансформації економіки України. Матеріали наук.-практ. конф. Проблемы рынка и развития регионов Украины в 21 столетии '11.2010. С. 25-27.
3. Геєць В. М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. Економіка і прогнозування. 2016. (1): 7. <https://doi.org/10.15407/eip2016.01.007>
4. Пасхавер О.Й., Верховодова Л.Т., Агеєва К.М. Великий український капітал: взаємовідносини з владою і суспільством. К.: “Дух і літера”, 2007.]
5. Лайко О.І. Трансформаційні процеси в інвестиційній системі економіки України. О.: ІПРЕЕД НАН України, 2014.
6. Платіжний баланс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>

17	КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТОМ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	42
	Савченко Т.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
18	ПЛАНУВАННЯ ДІЛОВОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ	46
	Бровкіна Ю.О., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
19	УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	48
	Басюркіна Н.Й., д.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
20	СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ	51
	Лашутіна В.О., НУ «Одеська морська академія», м. Одеса	
21	РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ	54
	Руммо В.В., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
22	ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНАКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ	56
	Работін Ю.А., к.е.н., ст. викладач, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, Сіпаренко Р.О., ОНАХТ, м. Одеса	
23	ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	60
	д.е.н., проф., голов. н.с. Андрєєва Н.М., к.е.н., н.с. Тютюнник Г.О. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
24	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ СКОРОЧЕННЯ ВІДТОКУ КАПІТАЛУ	64
	Лайко О.І., д.е.н., с.н.с., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
25	МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	67
	Талпа В.П., Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса	
26	ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА УПРАВЛІННЯ ХАРЧОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	70
	Немченко Г.В., аспірант, асистент, ОНАХТ, м. Одеса	
27	БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ ТА СОЦІАЛЬНО - ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА	71
	Рогатіна Л.П., д.е.н., доцент, Неустроєв Ю.Г., к.е.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
28	ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	74
	Андрющенко Є.Г., аспірант, ОНАХТ, м. Одеса	
29	РОЛЬ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	76
	Суханова К.Є., студентка, ОНАХТ, м. Одеса	
30	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНДИКАТОРНОГО ПІДХОДУ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	82
	Згадова Н.С., к.е.н., доцент, ОНАХТ, Кравченко Ю.І., магістрант, ОДАУ, м. Одеса	
31	УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	86
	Криницька О.О., к.е.н., доцент, Ткачук Т.І., к.е.н., доцент, Павленко А.М., ст. викладач, ОНАХТ, м. Одеса	
32	ТОРГОВІ МАРКИ ТА СПОРТИВНИЙ БРЕНДИНГ	87
	Дружкова І.С., к.і.н., доцент, ОНАХТ, м. Одеса	
33	РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ НАПОЇВ ЗБАГАЧЕНИХ ОБЛПІХОВИМ ЕКСТРАКТОМ	91
	Тележенко Л.М., д.т.н., професор, Самочернова Є.О., магістрант, Чебан М.М. аспірантка, ОНАХТ, м. Одеса	